

IFLA/UNESCO RAHVARAAMATUKOGUDE MANIFEST

Uks teadmiste maailma

Ühiskonna ja üksikisikute vabadus, heaolu ja areng on inimlikud põhiväärtused. Nende saavutamine on võimalik vaid juhul, kui riigi hästi informeeritud kodanikud saavad kasutada oma demokraatlikke õigusi ja aktiivselt osaleda ühiskonnaelus. Konstruktiivse osaluse ja demokraatia arengu eeldus on hea haridus ning vaba ja piiramatult juurdepääs teadmistele, inimõtte saavutustele, kultuurile ja informatsioonile.

Rahvaraamatukogud, olles kohapeal kui ukSED teadmiste maailma, pakuvad üksikisikutele ja ühiskonnagruppidele võimalusi elupõliseks õppimiseks, iseseisva otsustusvõime kujundamiseks ja kultuurialaseks enesetäiendamiseks. Käesolev Manifest väljendab UNESCO veendumust, et rahvaraamatukogude tegevus aitab kaasa hariduse, kultuuri ja informatsiooni arengule ning rahvaraamatukogudel on oluline osa rahu ja inimkonna vaimse heaolu edendamises.

Rahvaraamatukogu

Raamatukogu on kohalik infokeskus, mis teeb oma kasutajaile kättesaadavaks teadmised ja informatsiooni paljudes valdkondades.

Rahvaraamatukogude tegevuse alus peab olema kõigile kasutajaile võrdse juurdepääsu tagamine oma kogudele, olenemata kasutajate vanusest, keelest või sotsiaalsest seisundist. Kasutajaile, kes mingil põhjusel ei saa kasutada tavateenuseid ja -teavikuid – näiteks rahvusvähemused puuduliku keeleoskuse tõttu, puuetega inimesed, haiglates või kinnipidamiskohtades viibijad – tuleb tagada eriteenindus ja vastavad teavikud.

Raamatukogus peab olema kõigi vanusegruppide infovajadusi rahuldavaid teavikuid. Kogud ja pakutavad teenused peavad kõrvuti traditsiooniliste teavikutega hõlmama kõiki meedialiike ja tänapäevase infotehnoloogia rakendusi. Teenuste pakkumisel ja kogude arendamisel on peatähtis lähtuda kvaliteedist ning arvestada kohalike vajadusi ja olusid. Pakutavad teavikud peavad kajastama tänapäeva suundumusi ja ühiskonna arengut, samuti inimkonna püüdlusi ja saavutusi ajaloo jooksul. Kogude ja teenuste arendamisel on välistatud igasugune ideoloogiline, poliitiline ja usuline tsensuur või kommertseesmärkidest lähtuv surve.

Rahvaraamatukogude ülesanded

Rahvaraamatukogude teenindus peaks rajanema alljärgnevaile võtmeülesannetele, mis seonduvad informatsiooni, kirjaoskuse, hariduse ja kultuuriga:

1. Kujundada lastes juba varases eas lugemisharjumus ja seda arendada;
2. Toetada nii individuaalõpet ja iseseisvat hariduse omandamist kui ka ametlikku haridussüsteemi kõigil tasanditel;

3. Luua võimalused individuaalseks loovaks enesearendamiseks;
4. Igati toetada laste ja noorukite kujutlusvõime ja loovuse arengut;
5. Teadvustada kultuuripärandit, kunste, teadussaavutusi ja leiutusi ning edendada nende tutvustamist;
6. Toetada sõnalise eneseväljendusoskuse arendamist;
7. Edendada kultuuridevahelist suhtlemist ja soodustada kultuuride mitmekesisust;
8. Toetada kohaliku seltsielu traditsioone;
9. Tagada kõigile kodanikele juurdepääs kohaliku elu käsitlevale informatsioonile;
10. Pakkuda vajalikke infoteenuseid kohalikele ettevõtetele, ühingutele ja huvigruppidele;
11. Edendada informatsiooni kasutamisoskust ja arvuti kasutamisoskust;
12. Osaleda igale vanusegrupile korraldatud kirjandusüritustes ja -programmides ning vajadusel neid algatada ja toetada.

Rahastamine, õigusaktid ja raamatukoguvõrk

Põhimõtteliselt peavad rahvaraamatukogu teenused olema tasuta. Rahvaraamatukogude olemasolu ja toimetuleku eest vastutavad võimuorganid nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil. Raamatukogude tegevust peavad toetama vastavad õigusaktid ja nende finantseerimine peab toimuma nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste eelarvest. Rahvaraamatukogudel peab olema kindel osa kõigis pikaajalistes programmides, mis on suunatud kultuuri, infolevi, kirjaoskuse ja hariduse edendamisele.

Tagamaks raamatukogude tegevuse üldriiklikku koordineerimist ja koostööd, tuleb õigusaktides ja strateegilistes plaanides selgelt määratleda kooskõlastatud standarditest lähtuval teenindusele rajatud raamatukoguvõrgu olemus ja areng.

Loodav rahvaraamatukogude võrk peab seonduma rahvusraamatukoguga, piirkondlike, teadus- ja erialaraamatukogudega ning koolide ja ülikoolide raamatukogudega.

Tegevus ja juhtimine

Suur tähtsus on raamatukogude selge tegevuspoliitika väljatöötamisel, kus kohalikest vajadustest lähtudes määratletakse eesmärgid, eelistused ja osutatavad teenused. Rahvaraamatukogu töökorraldus peab olema tõhus ja järgima vastavaid erialanorme.

Raamatukogule peab olema tagatud koostöövõimalus oma partneritega – kasutajagruppide ja spetsialistidega kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Juurdepääs raamatukogule ja tema teenustele tuleb tagada kõigile ühiskonnaliikmetele. See eeldab soodsa asukohaga raamatukoguhoone olemasolu, kus on head lugemis- ja õppimisvõimalused, lisaks sellele vajalikud tehnoseadmed ja kasutajaile sobivad lahtiolekuajad. Samuti hõlmab eelnimetatud nõue eriteeninduse pakkumist neile kasutajaile, kes ei saa ise raamatukogu külastada.

Raamatukoguteenused peavad lähtuma linna- ja maaelanike erinevaist vajadustest.

Raamatukoguhoidja on raamatukogu fondide ja nende kasutajate aktiivne vahendaja. Kõrgetasemelise teeninduse hädavajalik eeldus on raamatukoguhoidjate erialane haridus ja täienduskoolitus.

Võimaldamaks inimestel kasutada raamatukogu kõiki varasid, tuleb pakkuda eriteenindust ja korraldada koolitusprogramme raamatukogu kasutajaile.

Manifesti ellurakendamine

Käesolevas manifestis kätkeb ka tungiv soovitus, et nii riiklikud ja kohalikud võimuorganid kui ka raamatukogutöötajad kogu maailmas asuksid siin avaldatud põhimõtteid ellu rakendama.